

Izaak Mikołaj Isakowicz

Izaak Mikołaj Isakowicz zwany „Złotoustym” (1824–1901) – arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego, społecznik, filantrop, pisarz, teolog, polski patriota. Jego działalność jest już dość dobrze zbadana. Tak, w 2001 r. w Polsce była wydana książka Isakowicza-Zaleskiego T. „Arcybiskup ormiański Izaak Mikołaj Isakowicz „Złotousty”: duszpasterz, społecznik i patriota 1824–1901”. Tym nie mniej ta postać jest warta przypomnienia w niezwykłym dla nas czasie obecnym.

PETRO HAWRYŁYSZYN

Urodzony 6 czerwca 1824 r. w Łyścu k. Stanisławowa w szlacheckiej rodzinie ormiańskiej, wywodzącej się z Siedmiogrodu (Transylwanii, centralna Rumunia) i używającej przydomka „Haybab”. Rodzina Isakowiczów w XVIII wieku, podobnie jak wiele ówczesnych rodzin ormiańskich, przybyła z Siedmiogrodu do Polski, gdzie mieli wówczas lepsze warunki do życia. Izaak Mikołaj był synem Samuela i Rypsymy z d. Słowackiej, krewnej poety Juliusza Słowackiego. Po ukończeniu cesarsko-królewskiego gimnazjum w Stanisławowie w 1844 roku wstąpił do Seminarium Duchownego we Lwowie.

Został wyświęcony w 1848 przez arcybiskupa ormiańskiego Samuela Stefanowicza dla ormiańskokatolickiej archidiecezji we Lwowie. Od 1848 roku był wikarym w Tyśmienicy, w latach 1849–1861 wikarym w Stanisławowie, następnie kapłanem-ekspozytem w Suczawie na Bukowinie; od 1865 r. zostaje proboszczem i kustoszem sanktuarium maryjnego w Stanisławowie. W roku 1871 mianowany kanonikiem honorowym kapituły ormiańskiej we Lwowie. Od 1877 roku zostaje dziekanem w Stanisławowie i równoległe, od 1881 r. administratorem w Tyśmienicy.

Dwukrotnie przeprowadził remont kościoła w Stanisławowie: raz jako wikary w latach 1855–1858, drugi raz jako proboszcz, po pożarze w 1868 r. Dbał bardzo o rozwój kultu obrazu Matki Bożej Łaskawej, znajdującego się w tamtejszym kościele ormiańskim. Wyjechał w 1870 r. u papieża Piusa IX specjalny odpust dla sanktuarium. Pisarz katolicki, w latach 1856–1879 wydał kilkanaście pozycji książkowych, głównie z zakresu homiletyki. Najbardziej znane pozycje, jak np. „Ojciec nasz”, były znawiane kilka razy. Bronił obrządku ormiańskiego przed likwidacją w słynnej broszurze „Odprawa autorowi broszury „Głos do ziomek obrządku ormiańsko-katolickiego” (Wiedeń 1861). Zaangażowany

IZAAK MIKOŁAJ ISAKOWICZ

społecznie, w latach 1867–1882 radny miasta Stanisławowa, od 1869 r. prezes powiatowej ochronki dla chłopców w Stanisławowie i prezes miejskiej Kasy Oszczędnościowej, organizator ochronki dla dziewcząt i bursy dla uczniów szkół średnich. Wspierał finansowo wielu uczniów i studentów, w tym wybitnego malarza Teodora Axentowicza, który był jego siostrzeńcem i w 1910 r. został rektorem krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych.

Już w 1875 r., po śmierci arcybiskupa Grzegorza Szymonowicza, był jednym z trzech kandydatów na nowego ordynariusza. Po śmierci arcybiskupa Grzegorza Romaszkana wybrany dużą przewagą głosów 12 stycznia 1882 r. przez duchowieństwo ormiańskie na arcybiskupa, mianowany 19 marca przez cesarza Franciszka Józefa I, prekanonizowany 3 lipca przez papieża Leona XIII, konsekrowany 28 sierpnia 1882 r. przez biskupa krakowskiego Albina Dunajewskiego w asyście sufraganów lwowskich: łacińskiego – Seweryna Morawskiego i grekokatolickiego – Sylwestra Sembratowicza.

Zachęcał do pojednania pomiędzy Polakami i Ukraińcami. Na zjeździe Kółek Rolniczych we Lwowie w 1894 r. Izaak Isakowicz powiedział: „Tylko świętą jednością możemy dźwignąć ten naród polski i ruski, który wspólnie ten kraj zamieszkuje. Mamy dziś wielu nieprzyjaciół, którzy jawnie i potajemnie podkopują to, co jest szlachetne, zacne i dobre. Otóż ja, jako kapłan i starzec stojący już nad grobem, wzywam Was: nie dajcie się

GRÓB ABPA IZAACA ISAKOWICZA NA CMENTARZU ŁYCZAKOWSKIM

TABLICA PAMIĄTKOWA NA DOMU RODZINNYM W ŁYŚCU (1905).

kusić nieprzyjaciółom naszym, a przede wszystkim trzymajcie się świętej wiary, nie dzielcie się na dwa odrębne narody, bo wobec Boga jesteście jednym narodem. Dopóki byliśmy w zgodzie, byliśmy silni i Bóg nam błogosławił. Skoro rozpoczęły się rozterki – naród upadł. ... Oba szczepy, tak Polacy jak Rusini, niech pracują w zgodzie i jedności na gruncie wiary i jej zasad, i niech się wzajemnie popierają dla dobra wspólnego Ojczyzny”.

Utworzył parafię w Suczawie (Rumunia) w 1891 r., poświęcił kaplicę NMPanny Nieustającej Pomocy we Lwowie-Lyczakowie w 1897 r. Poszerzył szeregi duchowieństwa, przyjmując do archidiecezji ormiańskiej kapłanów łacińskich; autor kilkunastu listów pasterskich. Na jego prośbę Kongregacja Rozkrzewiania Wiary zreformowała w 1892 r. modlitwę brewiarzową duchowieństwa ormiańskiego i zatwierdziła w 1896 r. statuty kapituły ormiańskiej.

Arcybiskup Isakowicz przeszedł do historii z przydomkiem „Złotousty”. Na prośbę swego przyjaciela, biskupa krakowskiego Albina Dunajewskiego, głosił kazania w czasie koronacji obrazów Matki Bożej w kościele karmelitów na Piasku w Krakowie (1883 r.) i w Kalwarii Zebrzydowskiej (w 1886 r.). Na prośbę rady miejskiej i rządu krajowego poświęcił 19 stycznia 1900 r. nowy gmach Politechniki Lwowskiej.

Zaangażowany w sprawy społeczne, wspierał Towarzystwo Kółek Rolniczych, którego

POCZTÓWKA AUSTRIACKA Z POCZĄTKU XX W. STANISŁAWÓW (PO LEWEJ) KOŚCIÓŁ ORMIANSKI

od 1894 r. był honorowym protektorem, a także dwie lwowskie instytucje wychowawcze: Internat Ruski księży zmarłych wstąpić, kształcący młodzież ukraińską, oraz Bursę Ormiańską, zwaną Zakładem Naukowym im. dr. Józefa Torosiewicza. Protektor Towarzystwa Kółek Rolniczych we Lwowie (1914). Wspierał też działalność księdza społecznika Stanisława Stojalowskiego, którego bronił przed represjami. Wspierał także działalność społeczną i patriotyczną swoich przyjaciół: hr. Włodzimierza Dzieduszyckiego, marszałka krajowego Mikołaja Zyblikiewicza oraz pisarzy Wincentego Pola i Józefa Kraszewskiego. Przyjaźnił się też z arcybiskupem warszawskim, Zygmuntem Felińskim oraz z biskupem wileńskim, Karolem Hryniewieckim, wygnanymi ze swoich diecezji przez władze carskie. Utrzymywał przyjazne kontakty z Ukraińcami i gminami żydowskimi. Swój majątek jeszcze za życia przekazał na cele społeczne, w tym na ochronki dla dzieci w Łyścu i Stanisławowie. Honorowy obywatel dziewięciu miast, w tym Lwowa i Stanisławowa; w 1898 r. otrzymał honorowy doktorat Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Członek honorowy Towarzystwa Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu od 1894 roku.

Arcybiskup Isakowicz zmarł 29 kwietnia 1901 r. we Lwowie. Zgodnie z ostatnią wolą na pogrzebie zamiast kwiatów zbierano datki na polskie gimnazjum w Cieszynie, którego budowę Isakowicz wspierał od samego początku. Pochowany został na Cmentarzu Łyczakowskim, obok grobu

POPIERSIE ARCYBISKUPA W KATEDRZE ORMIANSKIEJ WE LWOWIE

arcybiskupa Stefanowicza. Jego piękny nagrobek, w postaci kamiennej tablicy z infulą i pastorałem, zachował się wraz z napisami w języku polskim w dobrym stanie.

Założony w 1868 r. staniem członków wydziału powiatowego stanisławowskiego „Zakład powiatowy ochronki opuszczonych chłopców w Stanisławowie” otrzymał imię Arcybiskupa Izaaka Isakowicza.

Co ciekawe, w 1905 r. na fasadzie domu rodzinnego biskupa została ustanowiona tablica upamiętniająca jego osobę. W tym samym roku społeczeństwo galicyjskie ufundowało w katedrze ormiańskiej popiersie arcybiskupa, które z białego marmuru kanaryjskiego wykonał Juliusz Bętkowski.

Imię Izaaka Isakowicza nosiły we Lwowie do 1939 r. ulica i szkoła podstawowa. Tablica pamiątkowa w setną rocznicę jego śmierci wmurowana została 15 maja 2001 r. przez ks. kard. Franciszka Macharskiego w krużgankach klasztoru karmelitów w Krakowie. W tymże klasztorze znajduje się portret arcybiskupa ofiarowany w 1934 r. przez Władysława Isakowicza. Drugi portret, pędzla Teodora Axentowicza, znajduje się obecnie we Lwowskiej Galerii Obrazów. W kurii krakowskiej zachował się zbiór 366 listów Isakowicza napisanych do ormiańskiej rodziny Krzysztofowiczów.

W setną rocznicę śmierci arcybiskupa do Lwowa przybył Nereses Bedros XIX, patriarcha Kościoła katolickiego obrządku ormiańskiego z Bejrutu, który 4 listopada 2001 r. modlił się przy grobowcu arcybiskupa Izaaka Mikołaja Isakowicza. W tym samym dniu patriarcha odprawił mszę św. za jego duszę w katedrze grekokatolickiej św. Jura oraz nabożeństwo żałobne w katedrze ormiańskiej. W tej intencji patriarcha modlił się także w kościele ormiańskim w Stanisławowie, przekształconym obecnie w katedrę prawosławną.

Rodakiem, a dokładniej ciotecznym wnukiem arcybiskupa był ks. dr prałat Leon Isakowicz (1897–1944), który od 1936 r. aż do śmierci sprawował funkcję proboszcza ormiańskiego w Stanisławowie i kustosza sanktuarium Matki Bożej Łaskawej.